

NUORET VALTAAN -RYHMÄN KANNANOTTO 30.9.2020

Helsingin NMKY:llä perustettiin nuorten aikuisten kehittämisryhmä syksyllä 2020. Tarkoituksena on ollut tarjota toimintaan osallistuville ja osallistuneille nuorille aikuisille foorumi, jossa he saavat tuoda esille millaisia palveluita ja asioita he kaipaavat tukemaan omaa elämäänsä sekä nostamaan esille millaista tukea he olisivat tarvinneet aiemmin elämässään.

Nuoret valtaan -ryhmä kokoontui elo- ja syyskuun aikana seitsemän kertaa. Tämä raportti/liite perustuu ryhmässä käytyihin keskusteluihin sekä yksilökeskusteluissa seitsemän nuoren aikuisen esille tuomiin asioihin.

Ryhmäkeskustelut ovat tuoneet esille lukemattomia sekä kertaantuvia kokemuksia siitä kuinka palvelut, varhaiset kasvuympäristöt ja auttavat tahot ovat epäonnistuneet tämän päivän nuorten aikuisten tukemisessa. Vaikeudet avun saamisessa toistuvat nuorten kokemuksissa. Erityisesti ammattilaisten (ja aikuisten) vähättelevä suhtautuminen omista ongelmista kerrottaessa on murentanut luottamusta muihin ihmisiin ja palveluihin.

Nuoret valtaan -ryhmältä kysyttiin, mitkä ryhmäkeskusteluiden teemat he nostaisivat erityisen tärkeiksi asioiksi. Alla heidän valitsemat viisi merkittävintä:

- 1. Kiusaaminen/syrjintä*
- 2. Koulu kuormittavana paikkana*
- 3. Luottamuksen murentuminen*
- 4. Näkymättömät haasteet*
- 5. Oletukset*

1. Kiusaaminen / syrjintä

Yhtenä isona jaettuna kokemuksena on vuosia jatkunut koulukiusaaminen, johon aikuiset eivät ole onnistuneesti puuttuneet. Kotona ei ole osattu auttaa ja yhteistyö koulun kanssa ei ole tuonut muutosta kiusaamiseen, vaan se on saanut jatkoa. Kiusaaminen on siis ollut tiedossa ja yritystä auttaa on ollut niin koulun kuin vanhempien puolelta, mutta se ei riittänyt.

Ryhmässä ehdotettuja korjaavia toimia/toimenpiteitä

- Kotona keskusteltaisiin enemmän lasten kanssa ja kysyttäisiin kuulumisia
- Peräänkuulutetaan selkeämpiä ja vakavampia seurauksia koululle sekä oppilaille kiusaamisesta (esim. luokalta pääsyn evääminen koulukiusaamiseen osallistumisen perusteella)
- Rehtorin ja opettajien työnkuvaan tai sen arviointiin kytkettäisiin kiusaamiseen puuttuminen
- Säännölliset kahdenkeskiset keskustelut kouluissa kuukausittain opettajan ja oppilaan kesken
- Kyse ei tulisi olla "koulun sisäisestä asiasta" eli muut viranomaiset rohkeasti mukaan jos kyse vakavammasta tapauksesta (lastensuojelu, poliisi, sosiaalitoimi) ja aina jatkotoimenpiteet loppuun asti (ambulanssin kutsuminen yms)
- Valvovia aikuisia lisää luokkiin ja välitunneille
- Puututtaisiin jo pienemmistä teoista, jottei tapahtuisi eskaloitumista
- Kamerat koulun tiloissa voisivat auttaa jälkiselvittelyissä ja mahdollistaa oikeustoimet
- Opettajan luomalla ilmapiirillä suuri merkitys, yhteishenki luokassa estää kiusaamista tai voi lopettaa sen
- Sanktioita vanhemmille tai koululle lasten käytöksestä
- Palautelomakkeet kouluista ja opettajista

2. Koulu kuormittavana paikkana

Keskusteluissa tuli ilmi, että lähes poikkeuksetta koulu ja opinnot on jossain kohtaa koettu kuormittavaksi tekijäksi ja ympäristöksi, niin peruskoulussa että toisella asteella. Saatu apu ja tukitoimet vaihtelivat ja toisella asteella lähinnä erityisoppilaitoksissa tai yksityisissä kouluissa tukea sai yksilöidysti. Opettajien määrät, samoin kuin oppilaiden määrät toisella asteella tekee yksilöiden huomioimisesta hankalaa.

Kaksoistutkintoa suorittavilla voi olla yhteensä 15 eri opettajaa.

Uransa kynnyksellä opiskelijat myös joutuvat yksin tekemään ja käsittelemään raskaitakin päätösten (esim. alan vaihto terveydellisistä syistä kun juuri valmistunut ammattiin, sairasloman hakeminen koulua varten tai koulun keskeytykselle laittaminen).

Ryhmässä ehdotettuja korjaavia toimia/toimenpiteitä

- Kysellään vointia heti kun poissaoloja tulee (esim. viikko poissa) ja tarjotaan vaihtoehtoja
- Neuvoa hakiessa ei pompotella opiskelijaa menemään eri paikkoihin ja siirrellä vastuuta eri toimistojen/vastuuhenkilöiden kesken
- Opintosuorituksissa jälkeen jäädessä toivottiin joustavuutta opintojen suorittamisessa (sekä suoritusten muotoon että aikaan)

3. Luottamuksen murentuminen

Läpileikkaava teema on ammattilaisten, aikuisten ja avuntarjoajien epäonnistuminen avun antamisessa.

Liian usein se taho, jolta on haettu apua, ei ole ottanut avun tarvetta ja nuoren kokemusta tosissaan.

Mielenterveyden alan ammattilaiset nauravat potilaan avautuessa haavoittavista kokemuksistaan, opettajat osallistuvat kiusaamiseen tai selittävät koulukiusaamista kiusatun lapsen ominaisuuksilla, kunnan työntekijä ei usko lapsen kuvausta tapahtumista tai KELA:ssa työntekijä kuvailee asiakkaan rahaongelmien juontuvan ”tuhlaamisesta”. Empatian, välittämisen ja kuulluksi tulemisen puute nousee haavoittavimpana asiana esiin.

Keskusteluissa painottuu myös huonon alun merkitys, sillä se synnyttää helposti huonon kierteen toimimattomasta avusta, sillä se suistaa auttavan tahon väärille raiteille, kenties väärin perustein. Eri palveluissa ja toiminnoissa tavoitteet eri ja tähtäävät eri asioihin – jos ko. paikan tavoite ei täyty nuorta siirrellään eteen- tai taaksepäin, vaikka nuorella itsellään olisi omat tavoitteet selvillä koko ajan.

Toisaalta ryhmäläisillä on myös paljon hyvää sanottavaa ammattilaisista ja hyviä kohtaamisia on kertynyt varsinkin aikuisina palveluiden käyttäjänä. Erityisesti aikuispuolen sosiaalityöntekijät saavat kiitosta ja useammalla on ollut pitkäaikainen luottoihminen sosiaalitoimen kautta auttamassa asioissa.

Eri toimintoihin osallistuessa saa usein hyvää tukea, mutta kun siirtyy eteenpäin niin (kaikki) tuki katkeaa yhtäkkiä. Tämä on ongelmallista, sillä positiiviset asiat joita kohti menee on silti uusia ja lisäävät kuormitusta ja sitä olisi hyvä pystyä purkamaan jonkun kanssa.

Ryhmässä ehdotettuja korjaavia toimia/toimenpiteitä

- Yksilöityä apua ja kaikki avunpyynnöt otetaan tosissaan
- Kohdattaisiin ihminen tilanteen ja tilaston takana, tässä tärkeää hyvä vastaanotto ja aidon välittämisen osoittaminen
- Turha virallisuus pois paikoista, joissa se ei ole tarpeen (esim. järjestöt)
- Alun tutustuminen ja huolellinen perehtyminen tilanteeseen on supertärkeää, sillä se voi murentaa tai rakentaa luottamus pohjan (siinä usein myös mahdollisuus rakentaa/purkaa mahdollisesti vääriä oletuksia).
- Jos viranomainen ei ole varma tehtävästä päätöksestä tms niin olisi toivottua että viranomainen kyselisi lisätietoa asiakkaalta suoraan

- Jos ei jossakin palvelussa osata auttaa, niin on ihan hyväkin todeta asia suoraan, mutta niin että ko. taho sitten näkee vaivaa ja etsii ja saattavat toiseen paikkaan
- Ohjatessa toiseen palveluun ei riitä, että annetaan esite toisesta palvelusta käteen vaan oikeasti saatetaan jollain tavalla toiseen paikkaan (muuten vastuu jää avun hakijalle, joka jo kertaalleen hakenut apua/neuvoa)
- Työntekijät voisivat tarjota koontia tapaamisesta (ainakin tärkeimmät)

4. Näkymättömät ongelmat

Näkymättömiin ongelmiin ei suhtauduta vakavasti ja niiden vaikutuksia aliarvioidaan. Näin sekä mielenterveyshaasteiden kanssa että terveydellisten ongelmien. Jos ongelma ei näy muille, sitä ei huomioida tai pahinta, ei uskota.

Lääkärin papereita ja todettuja diagnooseja uskotaan enemmän kuin ihmisen kokemusta itsessään. B-lausunto koettu merkittävänä palveluiden saamiseksi sekä paperina, jota usein uskotaan paremmin kuin ihmistä itseään. Lausunnon avulla on helpompi taustoittaa tilannetta ja se helpottaa oman historian selittämistä, jota joutuu tekemään yhä uudestaan ja uudestaan eri palveluissa.

Diagnoosien saamisen eteen joutuu tekemään itse valtavasti töitä ja niissä tehdään virheitä. Epämääräiset todetut oireet, jotka eivät vastaa mitään virallista diagnoosia koetaan haitallisina, verrattuna diagnoosiin ja sitä kautta palveluihin, (lääke)alennuksiin ja ylipäättään vakavasti ottamiseen.

Vaikka diagnoosien saaminen oli itselle merkittävää ja mielen rauhaa tuovaa, niin toisaalta todetut diagnoosit taas koettiin osittain leimaavina ympäristön kanssa toimiessa. Ne johtavat esim. työympäristöstä poissavustamiseen tai ulkopuolelle jättämiseen.

5. Oletukset

Verrattuna näkymättömiin haasteisiin, joita ei oteta tosissaan vaikka niistä selittäisikin, niin näkyvien ongelmien ja vaikeuksien suhteen taas tehdään liikaa oletuksia. Usein ongelmien taustalla oletetaan tahallisuutta ja/tai huonoa käytöstä yksilöltä. Harvemmin kukaan kysyy minkä takia toimii niin kuin toimii, että mitä ongelman taustalla on tai miten se on syntynyt (esim. poissaolot koulusta). Tästä saattaa myös seurata se, että itsekin olettaa, että ongelmat juontuvat vain "siitä millainen itse on". Todellisuudessa ongelmien taustalla voi olla monesti myös saatu huono kohtelu ja se, että on jäänyt vaille apua. Joskus vaikka selittäisikin mitä tilanteen taustalla on, niin sitä ei kuitenkaan huomioida päätöksissä. Esimerkiksi KELA vaatii asiakkailta paljon dataa, jota ei sitten välttämättä hyödynnetä (tai sitä ei huomioidakaan) päätöksissä.

Ryhmässä ehdotettuja korjaavia toimia/toimenpiteitä (sekä kohta 4 että kohta 5)

- Lapsella ja nuorella ihmisellä olisi hyödyllistä olla tukihenkilö mukana haastavissa tai tärkeissä tapaamisissa
- Viranomaiskohtelun laadunvalvonta puutteellista
- Yksilölähtöinen auttaminen olisi tärkeää. Ihmisillä on eri tavat hoitaa ongelmiaan. Sama ongelma kahdella ihmisellä voi johtua aivan eri asioista ja saattaa myös hyötyä tai jopa vaatia erilaista apua.
- Vaikeat tilanteet tulisi aina ottaa huomioon, jos ne on kerrottu työntekijälle
- Jos jostakin kieltäydytään viranomaispuolelta, niin perustelut tulisi avata ja tehdä selväksi
- Voisiko hakea toista mielipidettä, jos ei ole tyytyväinen kohteluun/hoitoon
- Kysy, älä olet

Kehitysehdotukset Helsingin NMKY:lle

Helsingin NMKY:lle on tullut konkreettisia kehitysehdotuksia, joihin aiotaan tarttua. Näihin kuuluu mm. mielenterveyden ammattilaisen osaamisen tuominen ja mielenterveyspalveluista kertominen nuorten

aikuisten ryhmissä. Lisäksi ryhmäläiset toivoivat lisää nuorten aikuisten kohtaamispaikkoja (AITO:ja eli aikuisten taloja). Turvallisia tiloja, joihin voisi tulla. Tähän tuli paljonkin käytännön ehdotuksia ja tarkennuksia, joista me Helsingin NMKY:llä pyrimme jatkamaan oman toimintamme laajentamista/kehittämistä.

Lopuksi

Nuoret valtaan –ryhmä on jakanut ja ammentanut upeasti omista kokemuksistaan, pyrkimyksensä parantaa toimintoja ja palveluita yleisesti sekä kehittää niitä palveluita, joita he edelleen käyttävät. Tämän tyyppiset foorumit ovat tärkeitä edistämään erilaisten auttavien tahojen, kunnan palveluiden sekä viranomaistahojen tuen kohdentumista oikein, niiden katvealueiden korostamiseksi sekä yhteiskuntamme tarjoaman avun saavutettavuuden lisäämiseksi.

Alla vielä muutama luottamuksen rakentamiseen kiteyttävä kommentti ammattilaisille, muistutuksena meille kaikille.

”Luottamusasiaan auttaisi se, että otettaisiin tosissaan eikä oleteta.”

” Alusta asti kysytään (hyvinvoinnista ja haasteista) ja lähtee hyvin liikkeelle. Alusta asti välittyy se että työntekijä(t) välittää ja on kiinnostuneita sun ongelmista eikä kysytä vasta monennella kerralla, kun jo ongelmia.”